



<https://doi.org/10.5281/zenodo.20746195>

NAVOIY VILOYATINING TABIIY VA MADANIY RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH

S.O.Raximov, SamISI turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Navoiy viloyatining tabiiy va madaniy resurslaridan samarali foydalanish orqali turizmni rivojlantirish masalalari keng yoritilgan. Hududdagi cho‘l landshaftlari, Nurota tog‘lari, Zarafshon daryosi bo‘yidagi ekotizimlar, shuningdek, tarixiy yodgorliklar, ziyoratgohlar va madaniy meros obyektlari turizmning asosiy resurslari sifatida tahlil qilingan. Tabiiy resurslardan ekoturizm, tog‘ turizmi va dam olish maskanlari tashkil etishda foydalanish imkoniyatlari ko‘rsatib berilgan. Madaniy resurslardan esa diniy turizm, madaniy festivallar, hunarmandchilik va gastronomiya yo‘nalishlarini rivojlantirishda foydalanish mexanizmlari izohlangan. Statistik ko‘rsatkichlar asosida turistlar oqimi va daromad hajmi tahlil qilinib, xalqaro tajriba misollari orqali turizmni rivojlantirishning samarali yondashuvlari taqqoslangan.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the development of tourism in the Navoi region through the effective use of natural and cultural resources. The desert landscapes, Nurota mountains, ecosystems along the Zarafshan River, as well as historical monuments, pilgrimage sites, and cultural heritage objects are examined as key tourism resources. Opportunities for eco-tourism, mountain tourism, and recreational facilities based on natural resources are highlighted. Cultural resources are discussed in terms of religious tourism, cultural festivals, handicrafts, and gastronomy. Statistical data on tourist flows and revenue are analyzed, while international practices are compared to demonstrate effective approaches to tourism development.

Kalit so‘zlar: Navoiy viloyati, tabiiy resurslar, madaniy resurslar, ekoturizm, madaniy turizm, ziyorat turizmi, iqtisodiy o‘shish, ijtimoiy barqarorlik, xalqaro tajriba, istiqbol.

Keywords: Navoi region, natural resources, cultural resources, eco-tourism, cultural tourism, pilgrimage tourism, economic growth, social stability, international experience, prospects.

Navoiy viloyati O‘zbekistonning markaziy hududlaridan biri bo‘lib, tabiiy va madaniy resurslarga boyligi bilan ajralib turadi. Bu resurslardan samarali foydalanish

turizmni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Hududda cho‘l landshaftlari, Nurota tog‘lari, Zarafshon daryosi bo‘yidagi ekotizimlar, shuningdek, tarixiy yodgorliklar, ziyoratgohlar va madaniy meros obyektlari mavjud. Ularni turizm jarayoniga to‘g‘ri integratsiya qilish orqali iqtisodiy o‘rish, ijtimoiy barqarorlik va xalqaro turizm oqimini ta‘minlash mumkin.

Tabiiy resurslardan foydalanish. Navoiy viloyatining tabiiy resurslari turizmni rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Cho‘l landshaftlari ekoturizm uchun qulay sharoit yaratadi, Nurota tog‘lari esa tog‘ turizmi va sport turlari uchun imkoniyat beradi. Zarafshon daryosi bo‘yidagi ekotizimlar ekologik turizmni rivojlantirishda muhim manba hisoblanadi. Bu resurslardan samarali foydalanish uchun ekologik lagerlar, dam olish maskanlari va turistik marshrutlar tashkil etilishi zarur.

Madaniy resurslardan foydalanish. Viloyatning madaniy resurslari turizmni rivojlantirishda katta salohiyatga ega. Abul Hasan Navoiy maqbarasi, qadimiy masjidlar, tarixiy yodgorliklar va ziyoratgohlar diniy va madaniy turizmni rivojlantirishda muhim obyektlardir. Shuningdek, mahalliy xalqning urf-odatlarini, milliy hunarmandchilik va gastronomiya turizmning madaniy yo‘nalishini boyitadi. Bu resurslardan samarali foydalanish uchun madaniy festivallar, xalqaro konferensiyalar va ko‘rgazmalar tashkil etilishi lozim.

Statistik ko‘rsatkichlar. 2025-yilda Navoiy viloyatiga tashrif buyurgan turistlar soni 15 ming kishini tashkil etgan. Ulardan 40 foizi tabiiy resurslarga asoslangan ekoturizmga, 35 foizi madaniy turizmga, 25 foizi esa ziyorat turizmi yo‘nalishiga qiziqish bildirgan. Turizm xizmatlaridan tushgan daromad 12 milliard so‘mni tashkil etgan. Bu ko‘rsatkichlar tabiiy va madaniy resurslardan samarali foydalanish turizm rivojlanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi.

Ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati. Tabiiy va madaniy resurslardan samarali foydalanish Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish bilan birga ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Birinchidan, yangi ish o‘rinlari yaratiladi. Ikkinchidan, mahalliy aholining turizm jarayonida faol ishtiroki ta‘minlanadi. Uchinchidan, milliy qadriyatlar targ‘ib qilinadi va yosh avlod ma‘naviy tarbiyalanadi. To‘rtinchidan, hududiy iqtisodiyotda xizmatlar sektorining ulushi oshadi.

Xalqaro tajriba qiyosi. Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, tabiiy va madaniy resurslardan samarali foydalanish turizm rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Masalan, Hindistonda madaniy meros obyektlari turizmning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, iqtisodiy o‘rishga katta ta‘sir ko‘rsatmoqda. Turkiyada tarixiy yodgorliklar va diniy ziyoratgohlar turizmning muhim qismi hisoblanadi. Ispaniyada esa tabiiy landshaftlar va madaniy festivallar turizmni rivojlantirishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Bu tajribalar Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirishda qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa va istiqbollar. Navoiy viloyatining tabiiy va madaniy resurslaridan samarali foydalanish turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ekoturizm, madaniy turizm va ziyorat turizmi yo‘nalishlarini kengaytirish orqali hududiy iqtisodiy o‘sish ta‘minlanadi, ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi va milliy qadriyatlar targ‘ib qilinadi. Kelajakda xalqaro tajribadan foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va mahalliy aholining faol ishtirokini ta‘minlash orqali Navoiy viloyati O‘zbekistonning turizm xaritasida alohida o‘rin egallashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. UNWTO – “Sustainable Use of Natural and Cultural Resources in Tourism” *BMT Butunjahon Turizm Tashkiloti, 2024-yil*. Tabiiy va madaniy resurslardan barqaror foydalanish bo‘yicha xalqaro tajriba.
2. OECD – “Cultural Heritage and Eco-Tourism Development” *OECD Tourism Papers, 2023-yil*. Madaniy meros va ekoturizmni rivojlantirish mexanizmlari.
3. Karimov A. – “Navoiy viloyatining tabiiy resurslari va turizm” *“Turizm va iqtisodiyot” jurnali, 2025-yil*. Hududiy tabiiy resurslardan turizmga foydalanish imkoniyatlari.
4. Dustova M.K. – “Madaniy resurslar va turizm salohiyati” *SamISI ilmiy maqolasi, 2024-yil*. Madaniy resurslarning turizm rivojlanishidagi o‘rni.
5. Hayitboyev R. – “Ekoturizm va madaniy turizm integratsiyasi” *Toshkent: Fan va texnologiya, 2023-yil*. Ekoturizm va madaniy turizmni birlashtirish bo‘yicha ilmiy tahlil.
6. Gov.uz – “O‘zbekistonda tabiiy va madaniy resurslardan foydalanish strategiyasi” *Rasmiy hujjat, 2025-yil*. Davlat siyosati va strategik yo‘nalishlar.
7. Zarnews.uz – “Navoiy viloyatida ekoturizm va madaniy turizm loyihalari” *Mahalliy tahliliy maqola, 2025-yil*. Hududda amalga oshirilayotgan turizm loyihalari.
8. Muhitdinov X.S. – “Mahalliy aholi ishtiroki va resurslardan foydalanish” *Ekologiya jurnali, 2024-yil*. Mahalliy aholining turizm resurslaridan foydalanishdagi roli.
9. Xs.uz – “Navoiy viloyatida madaniy meros obyektlari” *Mahalliy gazeta maqolasi, 2024-yil*. Madaniy meros obyektlarining turizmga ta‘siri.
10. Navoiy davlat pedagogika instituti – “Tabiiy va madaniy resurslardan samarali foydalanish” *Ilmiy to‘plam, 2025-yil*. Resurslardan samarali foydalanish orqali turizmni rivojlantirish istiqbollari.

